

ЗАСТОСУВАННЯ ПЮРЕ З ЖУРАВЛИНИ ДЛЯ ПОДОВЖЕННЯ ТЕРМІНУ ПРИДАТНОСТІ КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ

Оболкіна В., Сивній І., Крапивницька І., Олексієнко Н., Дзигар О.

Національний університет харчових технологій

Коршун С.

Провідний експерт підрозділу хроматографічних методів випробувань
Центральної випробувальної лабораторії контролю якості товарів
Торгово-промислової палати України

Одним з актуальних питань кондитерської галузі є гарантування харчової безпеки кондитерських виробів у процесі їх зберігання. Особливо це стосується виробів з підвищеною масовою часткою вологи, для яких найбільшу небезпеку становлять процеси мікробіологічного псування.

Швидкість росту мікроорганізмів залежить від показника активності води (a_w) у продукті, наявності живильних речовин, кислотності (рН) середовища, температури[1].

У виробках з масовою часткою вологи більше 30 % при активності води (a_w) 0,88-0,98 можуть розвиватися різні бактерії, плісені, дріжджі; із середнім вологовмістом при активності води 0,6-0,88 розвиток мікроорганізмів обмежений, а з низьким вологовмістом при активності води нижче 0,6 - бактерії, плісені, дріжджі практично не розвиваються.

На розвиток мікроорганізмів суттєво впливає кислотність (рН) середовища. Всі мікроорганізми добре розвиваються при рН 6,0-8,0. Проте при рН нижче 4,5 здатні розвиватися лише деякі види бактерій, включаючи гриби і дріжджі. Тому слабо кислі продукти можуть бути зіпсованими кислото-толерантними бактеріями (молочнокислими бактеріями і деякими ентеробактеріями), а більш кислі продукти – дріжджами і плісенню. Крім рН, на стійкість харчових продуктів до мікроорганізмів впливає вид кислоти. Органічні кислоти володіють підвищеною антибактеріальною дією.

Для підтримання мікробіологічної стабільності в харчові продукти, зокрема кондитерські вироби, додають природні або штучні консерванти[2].

У кондитерській галузі знайшли широке застосування сорбінова (E200) та бензойна (E 210) кислоти та їх солі. У промисловості сорбінову кислоту отримують з кетену і кротонового альдегіду. Дія сорбінової кислоти направлена, головним чином, проти дріжджів, пліснявих грибів, золотистого стафілококу. З бактерій сильніше пригнічуються каталазопозитивні та молочнокислі бактерії.

Дія бензойної кислоти спрямована, головним чином, проти дріжджів та пліснявих грибів, включаючи афлатоксинуутворюючі плісені. Бензойну кислоту використовують як окремо в якості консерванту, так і в поєднанні з сорбіновою кислотою. Суміш кислот утворюють синергетичну пару, в результаті чого ефективність від застосування збільшується. У промисловості бензойну кислоту отримують окисненням толуолу киснем за допомогою каталізатора (нафтената марганцю або кобальту). Але з літературних джерел відомо, що бензойна кислота міститься у деяких ягодах, наприклад, у журавлині, брусниці [3]. Безумовно природні консерванти мають переваги перед тими, що отримані хімічним шляхом. Тому у кондитерських виробках доцільніше використовувати напівфабрикати з рослинної сировини.

В останні роки увага науковців приділяється застосуванню у харчових продуктів журавлини болотної (*Oxycoccus palustris Pers*), що пов'язано з її унікальним хімічним складом. Ця ягода дуже вибаглива і росте не скрізь. В Україні її можна зустріти в Карпатах і Прикарпатті, в Рівненській, Чернігівській, Житомирській областях [3, 4].

У фармакологічному аспекті журавлина є достатньо вивченою. В науково-практичній медицині ягоди журавлини перш за все є відомими як профілактичний засіб, що застосовується при авітамінозах. Завдяки комплексу біологічно активних речовин ягоди журавлини болотної знайшли широке застосування в народній медицині. Її застосовують при лікуванні різних захворювань людини завдяки бактерицидній, фунгіцидній, протизапальній дії.

Ягоди журавлини містять моно- і дисахариди, пектинові речовини, харчові волокна, органічні кислоти (бензойну, лимонну, яблучну, щавлеву, хінну, уросолову), полівітамінний комплекс (вітамін С, тіамін, рибофлавін, нікотинову кислоту, рутин, пантотенову кислоту, піридоксин). У журавлині багато флавоноїдів, що володіють потужною антиоксидантною дією. Ягоди журавлини містять поліфенольні з'єднання: антоціани, лейкоантоціани, катехіни, фарбуючі і дубильні речовини. З органічно зв'язаних мінеральних елементів присутні: залізо, марганець, йод, алюміній, мідь, срібло, калій, цинк, хлор, сірка, свинець[3, 4].

За даними науковців відомо, що журавлина містить бензойну кислоту. Завдяки її антисептичним властивостям забезпечується довготривале зберігання свіжих ягід. Але в літературних джерелах існують розбіжності щодо даних за кількісним вмістом консерванту. Тому, одним із завдань при проведенні досліджень було визначення вмісту бензойної кислоти у журавлиному пюре з використанням високоефективного рідинного хроматографа «Varian 920-LC».

При створенні нового асортименту кондитерських виробів з підвищеним вмістом біологічно-активних речовин та подовженим терміном придатності доцільно використовувати напівфабрикати з журавлини, зокрема пюре. Нами запропонована технологія виготовлення пюре з журавлини шляхом бланшування плодів гострою парою, їх протирання та деаерації. Бланшування знижує мікробне обсіменіння, сприяє інактивації ферментів, руйнуванню воскової оболонки, яка перешкоджає проникненню пари в ягоду, частковій денатурації білків шкірки і збільшенню проникливості тканини. Бланшовані плоди протирають і направляють на деаерацію. Процес деаерації проводять під вакуумом для видалення залишку вологи та повітря з метою попередження окислення біологічно-активних речовин і збереження кольору пюре.

При дослідженні хімічного складу журавлинного пюребули отримані наступні дані: загальна масова частка сухих речовин $(22,0 \pm 1,5) \%$; масова частка водорозчинних речовин $(12,0 \pm 1,5) \%$; активна кислотність, рН -

4,37±0,1; вміст загального цукру $-(8,84±0,5)$ %; редукуючих цукрів $-(6,88±0,5)$ %; харчових волокон $-(3,6±0,5)$ %; пектину $-(0,72±0,1)$ г/100 г; загальний вміст фенольних речовин $-(983±9,9)$ мг %; у т.ч. масова концентрація антоціанів - $(160±0,25)$ мг %; вміст органічних кислот $-(3,6 ±0,2)$ %; бензойної кислоти $-(122,2±15)$ мг %. Крім бензойної кислоти у пюре було ідентифіковано невелика кількість сорбінової кислоти.

Однією з груп кондитерських виробів, що користуються попитом у споживачів, є торти та тістечка з оздобленням білково-збивним кремом типу суфле. Проте білково-збивний крем має низький вміст біологічно-активних речовин та термін придатності його становить не більше ніж 6 діб. Для поліпшення споживних властивостей білково-збивного крему та подовження строку придатності в його склад вводили до 25 % журавлинного пюре.

Вивчення мікробіологічного складу кремупроводили у відповідності з методиками, затвердженими Міністерством охорони здоров'я України та державними стандартами. Температура зберігання зразків $+6$ °С.

З метою дослідження динаміки зміни показників мікробіологічної безпеки і стабільності крему, аналіз зразків проводився на перший, третій, п'ятнадцятий, двадцятий, тридцятий, тридцять п'ятий та сорок п'ятий день зберігання. Контролювалась кількість мезофільних аеробних і факультативно анаеробних мікроорганізмів (КМАФАМ), наявність бактерій групи кишкової палички (БГКП) та золотистого стафілококу, кількість дріжджів і пліснявих грибів. Окрім стандартних мікробіологічних показників, перевіряли кількість психрофільних бактерій та спороутворювальних бактерій (СУБ).

Аналіз мікробіологічних показників крему з додаванням пюре з журавлини в процесі його зберігання показав, що швидкість росту мікроорганізмів була досить невисока. Показник загального обнасінення на 45 добу зберігання не перевищував норму (5×10^4). Виявлена кількість дріжджів та пліснявих грибів не перевищувала межі 50 КУО/г та 100 КУО/г відповідно навіть на 45 добу зберігання, що регламентовані нормативом. Кількість психрофільних та спороутворювальних бактерій протягом всього терміну зберігання була не-

висока. Так на 45 добузберігання максимальна кількість психрофільних бактерій становила 3×10^2 КУО/г. Сповільнений розвиток мікрофлори білково-збивного крему можна пояснити:

- наявністю в журавлиному пюре бензойної кислоти, що володіє антимікробною дією; сорбінової кислоти, що підсилює дію бензойної кислоти;
- значним вмістом пектинових речовин та клітковини, які зв'язують вільну вологу та знижують показник активності води, який впливає на розвиток мікрофлори;
- наявністю флаваноїдів, що уповільнює розвиток та активність мікроорганізмів;
- вмістом органічних кислот, які збільшують активну кислотність крему, що перешкоджає активному розмноженню мікроорганізмів.

На підставі проведених досліджень зроблено висновок про доцільність застосування пюре з журавлини при виробництві кондитерських виробів, зокрема оздоблювальних напівфабрикатів з подовженим терміном придатності, підвищеним вмістом біологічно-активних речовин.

Література:

1. Блекберн, К. де В. Микробиологическая порча пищевых продуктов: пер. с англ. / Клив де В. Блекберн (ред.). — СПб. : Профессия, 2008. — 570 с.
2. Люк Э. Консерванты в пищевой промышленности/ Э. Люк, М. Ягер.— СПб.:ГИОРД, 2003.— 256 с.
3. Савельева, И. Б. Лесные целители. Клюква, брусника, морошка, черника / И. Б. Савельева. - СПб.: Изд. компания "Невский проспект", 2005. - 160 с.
4. Сарычева З. А. Дикорастущие лекарственные и пищевые растения Украины / З. А. Сарычева. - Киев.: Фитон, 2005. — 147с.